

צָאוּ וְחָשְׁבוּ, והוצרכו לצאת ולחשוב במקום האבנים, כיון שמחשבה לא מועילה אלא אם כן רואה שהאבנים ראויות ליישבה (ריטב"א).

כְּדֵי שְׁנֹשֵׁב עֲלֵיהֶן לְמַחֵר - שנוכל לטלטלם בכדי לשבת עליהן למחר, אבל לשבת עליהן בלי לטלטלן מותר גם כשלא הכינן כלל, שהרי אינו משתמש בהן אלא רק יושב עליהן כמו שיושב על הקרקע (ריטב"א, וכע"ז במג"א שח, מא). ויש סוברים, שאסור לשבת על אבן, שהיא מוקצה כיון שאסור להשתמש במוקצה (הגהות רעק"א או"ח שכה, ע"פ הרשב"א שבת כט, א ד"ה כי אדליק). ■ להלכה, מותר לשבת על מוקצה כשאינו מזיזו ממקומו, ואפילו כשמזיזו על ידי ישיבתו יש להקל כיון שטלטול מן הצד הוא, ויש שכתב שבמקום שאין צורך יש לפרוש מזה (משנ"ב שח, עב).

רְבִי אַמִּי אָמַר צָאוּ וְלְמַדּוּם אָמַר לָהּ - סדרו אותם במקום כדי שמחר תוכלו לשבת עליהם ולא תצטרכו לטלטלם, לפי שאין הזמנה במעשה כל שהוא כסידור אבנים מועילה להפוך את האבן לכלי (רש"י לגי' מהר"ם). ויש גורסים ברש"י, שאפילו מעשה יותר חשוב משפשוף אבנים אינו נחשב מעשה בכדי להפוך את האבן לכלי (מהרש"א, ב"י שח, כא). ויש מפרשים, שסידור האבנים במקום נחשב כמעשה גמור, ולאחר סידורם יכול לטלטלם ממקום (מאירי, משנ"ב שח, פט, בדעת השו"ע, וכע"ז במג"א שח, מא, בדעת הרמב"ם בתחילת דבריו).

רְבִי אַסִּי אָמַר צָאוּ וְשִׁפְשְׁפוּם אָמַר לָהּ, כיון שגם מעשה כל שהוא מחשיב את האבן לכלי (רש"י), אמנם באבן שעל פי החבית גם רב אסי סובר שדי בכך שמניחה על פי החבית, ואינו צריך מעשה נוסף, כיון שהדרך היא לכסות את החבית בכיסוי כל שהוא, אבל בנדבך של אבנים צריך מעשה כל שהוא בכדי להחשיב את האבנים לכלי, וכונת הגמ' היא שרב אסי אמר כן לשיטתו, שכיון שרב אסי מיקל בנדבך של אבנים שדי בשפשוף ואינו צריך מעשה גמור, לכן מיקל גם בכיסוי אבן שעל פי החבית שאינו צריך מעשה כלל (תוס'). ויש מפרשים, שלדעת רב אסי גם בנדבך של אבנים די בכך שישב עליהם לפני שבת, והטעם שרב אסי אמר להם שפשוף, כיון שיש טורח גדול יותר לשבת על כל אבן ואבן מאשר לשפשוף (תוס' רא"ש, וכע"ז בריטב"א).

■ להלכה, נדבך של אבנים אסור לטלטלם כדי לישב עליהם, אלא אם כן סידרו אותם ליישבה (וכרב אמי) [שו"ע או"ח שח, כא], שסידור זה נחשב כמעשה גמור שמתיר לטלטל את האבנים (משנ"ב שח, בדעת השו"ע). ויש אומרים, שמעשה זה אינו נחשב כמעשה שמתיר בטלטול, אך יכול לשבת עליהם בלי לטלטלם ממקום כלל (משנ"ב שח, ע"פ מג"א). ויש אומרים, שאפילו אם חושב שרוצה להשתמש בהם, יכול לטלטלם ואינם נחשבים כמוקצה [ולא כפי המבואר בסוגיא כאן] (רמ"א, ודעת האחרונים שאין להקל בכך (משנ"ב שח)).

אָבֵל גָּשׁוּשׁ קִפִּיד עֲלֵיהּ, ולכן גם רב אסי שסובר שמספיק מעשה הכנה כל שהוא, מודה שבגשוש צריך מעשה הכנה גמור (ריטב"א). ולראשונים שסוברים (לעיל ד"ה רב אמי) שסידור האבנים הוא מעשה הכנה גמור שמתיר בטלטול גם לרב אמי, בגשוש שהוא חשוב, אפילו מעשה זה לא מועיל כיון שמקפיד עליו (חזו"א או"ח מב, יב, וראה שם תמנה לדעת רש"י שסובר שכשמסדרם אין איסור לשבת כלל על האבנים, מדוע יש איסור לשבת על גשוש).

וְאִם לֹא אֵין פּוֹקְקִין בּוֹ, משום שנראה כמוסיף על הבנין (רש"י), אך כשהוא קשור ותלוי אינו נראה כמוסיף על הבנין, אלא נראה שמחזירו לקביעותו ולמקומו הראשון, וכבר נעשה הבנין מבעוד יום (ריטב"א).

גְּמָרָא. אָמַר רַבָּה וְכוּ' לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּשׂוֹכְחָ אָבֵל בְּמִנִּיחַ וְכוּ', ודברי רבה נאמרו על הסיפא במשנה שם [שלא מוזכרת בגמ' כאן], שאם החבית מונחת בין החביות ואינו יכול להטותה במקומה שמה האבן תשבור חבית אחרת, יכול להגביה את החבית עם האבן למקום אחר ולהטותה שם. ועל כך אמר רבה שדין זה הוא רק כששכח את האבן על החבית, אבל כשהניח עליה אבן, אסור להגביה את החבית לפי שהיא בסיס לדבר האסור (רש"י). אך להטותה במקומה מותר גם כשהניח עליה אבן, כיון שמעיקר הדין החבית אינה נחשבת כבסיס לדבר האסור, שהרי האבן משמשת את החבית, ואין החבית משמשת את האבן, ומכל מקום אסור חז"ל להגביה את החבית ולטלטל את האבן טלטול מן הצד, לפי שהיה צריך להימנע מלהניח את האבן במקום שייצטרך לטלטלה בשבת טלטול מן הצד, ובמקרה זה התירו לו רק לנער את המוקצה, (כמבואר בתוס' לעיל קכג, א ד"ה האי) (רעק"א).

ויש מפרשים, שבמניח את האבן על החבית אסור גם להטות את החבית (רש"י להלן קמב, ב ד"ה לא שנו, ריטב"א, מאירי, וראה ברעק"א שתי' סתירת דברי רש"י). ולדעה זו החבית עצמה נחשבת כבסיס לדבר האסור, אפילו שהיא משמשת גם לדבר המותר שהרי יש בתוכה יין, כיון שאין אפשרות להוציא את היין בלי להוריד את האבן מהחבית (מאירי להלן קמא, ב ד"ה אמר המאירי, אור שמח שבת כה, טו). ויש מפרשים, שאף שהחבית עצמה נחשבת כבסיס לדבר האסור והמותו, מכל מקום פי החבית שאין בו יין משמש רק את האבן שהוא דבר האסור (פמ"ג שט משב"ז א, ביאה"ל שם ד ד"ה ואם).

רַבִּי יוֹסֵף אָמַר וְכוּ' נִעְשָׂה כְּסוּי לְהַחֲבִית, ומחלוקתם היא רק כשהניח את האבן כדי שתשמש ככיסוי לחבית, שלדעת רבה האבן אינה נחשבת ככיסוי כיון שלא עשה בה מעשה, ולדעת רב יוסף האבן נחשבת ככיסוי החבית, אבל אם הניח את האבן על החבית כדי להצניעה שם, גם לרב יוסף החבית נחשבת כבסיס לאבן (ריטב"א, אולם ראה בח' רעק"א בשם בעל המאור).

אָמַר רַבָּה מוֹתְבִינָן אֲשַׁמְעִיתִין הָאֲבָן שְׂבִקְרֵיהּ וְכוּ', וכמו שאבן זו אפילו שלא עשה בה שום מעשה, טפילה היא לקריויה ויכול להשתמש בה, הוא הדין אבן שנמצאת על פי החבית תחשב ככיסוי החבית אפילו שלא עשה בה שום מעשה (ריטב"א).

■ להלכה, אסור לכסות פי החבית באבן אלא אם כן ייחדה לכך לעולם [כרבה] (שו"ע או"ח שח, כב). ואם רגיל בימות החול להשתמש בה לאיזה תשמיש, יכול להשתמש בה גם אם לא ייחדה בפירוש (משנ"ב שח, אולם ראה משנ"ב מהדור דרשו שם). ואם שכח אבן על פי החבית, מטה אותה על צידה והאבן נופלת, ואם אינו יכול להטותה על צידה במקומה, מטלטלה למקום אחר ומטה אותה על צידה, ואם הניח את האבן עליה ככוונה, אסור לו להטות את החבית כיון שהיא בסיס לדבר האסור [כרבה] (שו"ע שם שט, ד).